

Nederlandse werklozen onder feitelijke dwang (wie weigerde, mocht geen werklozensteun meer ontvangen) naar Duitsland over te brengen – het werd wèl geschaad toen die gedwongen arbeidsinzet in de lente van '42 tot industrie-arbeiders uitgebreid werd. Niet dat Sauckel, de grote Europese slavenhaler, voor zijn eisen geen krachtige argumenten had: na het falen in de Sowjet-Unie (winter '41-'42) werden miljoenen Duitsers in militaire dienst geroepen en werd in Duitsland, waar men eerst nu de militaire productie met man en macht ging uitbreiden, het tekort aan geschoolde arbeiders uitgesproken nijpend. De zaak was evenwel deze dat Sauckel de hem door Hitler gestelde taak alleen maar kon uitvoeren door de Duitse autoriteiten in een land als Nederland te dwarsbomen in de taken die hun door diezelfde Hitler gesteld waren. De *Zentralauftragsstelle* en vooral de *Rüstungsinspektion* waren, zou men kunnen zeggen, natuurlijke tegenstanders van de arbeidsinzet. Hoe meer arbeidsinzet, des te minder *Auftragsverlagerung* – dàt was het gevaar dat dreigde. Duitse autoriteiten die de arbeidsinzet tegengingen, deden dit niet in het belang van Nederland maar in dat van Duitsland. Dat vergde dan wel een breed inzicht in het maatschappelijk productie- en distributieproces – een inzicht waarvan potentaten als Sauckel en Goering nagenoeg verstoken waren. Een bot advies als Seyss-Inquart in augustus '42 van Goering kreeg in verband met de Nederlandse groentelieferanties: *'Dann nehmen Sie die ganze Ernte. Sie können ja wechseln; etwas weniger Gemüse, etwas mehr Fett'* (alsof dat er was!), getuigde van volstrekte onkunde ten aanzien van de Nederlandse agrarische productie en van de reacties die zich, mede ten nadele van Duitsland, in de kringen van producenten en handelaren alsook bij de consumenten zouden voordoen indien men daar zou merken dat *alle* Nederlandse groente drie maanden lang naar Duitsland zou verdwijnen.

Meer begrip voor een uit Duits oogpunt rationele exploitatie van het Nederlandse economische potentieel kon men bij de man aantreffen die van begin '42 af de Duitse industrie tot een indrukwekkende verhoging van de militaire productie wist te stimuleren: Albert Speer, de *Reichsminister für Bewaffnung und Kriegsproduktion*. Naarmate de bulderende maar in wezen luie en ineffectieve Goering aan invloed inboette, nam Speers invloed toe. Dat kwam ook in bezet Nederland tot uiting. In ons vorige deel wezen wij erop dat in de lente van '43 onder druk van Sauckel door het *Reichskommissariat* besloten was om naast het afvoeren van alle oud-militairen naar Duitsland, ook gehele 'jaargangen' van Nederlandse mannen op te roepen teneinde persoon voor persoon na te gaan of zij voor de arbeidsinzet in aanmerking kwamen. Wij zullen die 'jaargangen-actie' nog beschrijven maar willen hier reeds onderstrepen dat zij vooral door het ingrijpen van Speers